

KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNDE TAM BÖLÜNME

Erkan AYDIN*

Özet

Tam bölünme bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesidir. Tam bölünme, temelde Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanmış olan ancak ortaya çıkardığı vergisel sonuçlar dikkate alınarak Kurumlar Vergisi Kanunu'nda da düzenleniş bir müessesedir. Bu çalışmada ilk olarak Türk Ticaret Kanunu'nun tam bölünme hakkındaki hükümlerine kısaca değinildikten sonra Kurumlar Vergisi Kanunu bakımından tam bölünmenin esasa ve usule ilişkin koşulları ele alınmış, ardından özellik arz eden konulara değinilmiştir

Anahtar Kelimeler: Tam bölünme, Türk Ticaret Kanunu, kurumlar vergisi, tam bölünmenin koşulları, tam bölünmede özellik arz eden konular.

JEL Sınıflaması: K34

FULL DEMERGER OF STOCK CORPORATIONS IN TERMS OF THE CORPORATE TAX CODE

Abstract

The full demerger is the dissolution of a stock corporation without liquidation by means of complete transfer of its assets, credits and debts to two or more fully amenable stock corporations and in return, to give the participation stock of the predecessor corporations to the shareholders of the dissolved corporation. Full demerger has mainly been regulated under the Turkish Commerce Code; it has also been regulated under the Corporate Tax Code due to its tax related consequences. In this work, the provisions under the Turkish Commerce Code concerning full demerger have been briefly discussed; and secondly, substantial and procedural conditions of full demerger under the Corporate Tax Code and relevant significant issues have been examined.

Keywords: Full demerger, Turkish Commerce Code, corporate tax, conditions for full demerger, significant issues under full demerger.

JEL Classification: K34

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü, Mali Hukuk Anabilim Dalı

1. Giriş

Günümüz ekonomik koşulları zaman zaman şirketlerin hukuki yapılarında değişikliklere gitmelerini zorunlu kılabilmektedir. Bu çerçevede sermaye şirketleri başka şirketler ile birleşerek yeni bir şirket oluşturmak veya başka bir şirket ile devir yoluyla ekonomik ve hukuki birlikte oluşturmak, nev'i değiştirmek, hisse değişimi yoluna gitmek veya tam ya da kısmi bölünme yoluna gitmek gibi tercihleri kullanabilmektedirler¹. Bölünme işleminin amacı özellikle büyük şirketlerin hantal yapıdan kurtarılıp gelişen ekonomik koşullara uygun hale getirilmesi, üretim, dağıtım ve pazarlama gibi faaliyetlerin ayrı şirketler bünyesinde örgütlenmesi ve böylece verimliliğin artırılmasıdır².

Vergi mevzuatında birleşme ve devir müesseseleri uzun zamandan beri var olmakla birlikte bölünme müessesesi 4684 sayılı Kanun³ ile 5422 sayılı "eski" Kurumlar Vergisi Kanunu'nda⁴ yapılan değişiklikle ilk kez 2001 yılında Türk vergi sistemine kazandırılmıştır⁵. Bu düzenlemeye paralel olarak halen yürürlükte olan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu⁶ (KVK) m. 19 ve m.20'de bölünmeye ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ancak bu dönemde ticaret hukukunda bölünmeye ilişkin düzenleme henüz yapılmamış olduğundan birçok sorunu da beraberinde getirmiştir⁷. Daha sonra bölünme temelde ticaret hukukuna ait bir müessese olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda⁸ düzenlenmiş olsa da ortaya çıkardığı vergisel sonuçlar bakımından KVK'da da zorunlu olarak da bölünmeye ilişkin hükümlere yer verilmiştir. KVK'da tam bölünme ve kısmi bölünme olmak üzere iki tür bölünme yöntemine yer verilmiştir.

Tam bölünme, KVK m.19 hükmünden yola çıkılarak tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesi şeklinde tanımlanabilir.

¹ Bölünme nedenleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hızır Tarakçı, **Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk Ticaret Kanunu Açısından Kurumalarda Sona Erme**, İstanbul, Polaris Yay., 2003, s. 462; Atike Ayşe Kökbudak, "Anonim Şirketlerde Bölünme", İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s. 15, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

² Gürol Ürel, **Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yay., 2008, s. 855

³ 03.07.2001 tarih, 24451 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

⁴ 10.06.1949 tarih, 7229 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. H. Kürşat Şahin, "Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı No: 158, Kasım 2001, s. 14; Ayrıca bkz. Aykut Bakırcı, "Tam Bölünme", **Vergi Dünyası**, Sayı No: 257, Ocak 2003, s. 96

⁶ 21.06.2006 tarih, 26205 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

⁷ Bumin Doğrusöz, "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi-I (Tam Bölünme)", **Yaklaşım**, Sayı No: 107, Aralık 2001, s. 43

⁸ 14.2.2011 tarih, 27846 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

Bu çalışmada tam bölünme müessesesinin KVK hükümleri, yargı kararları ve Maliye Bakanlığı görüşleri çerçevesinde incelenmesine çalışılmıştır.

2. Türk Ticaret Kanunu Açısından Bölünme

Ticaret hukuku bakımından tam bölünme, şirketin malvarlığının bölümlere ayrılması ve diğer şirketlere devredilmesi suretiyle bölünen şirketin ortaklarına devralan şirketin paylarını ve haklarını kazanması sonucunu doğuran ve bölünen şirketin ortadan kalkarak ticaret sicilinden terkin edilmesi sonucunu doğuran bir işlemler bütünü olarak tanımlanabilir⁹. TTK’da bölünme “Ticaret Şirketleri” başlıklı “İkinci Kitap”ta, “Genel Hükümler” başlıklı “Birinci Kısım”da düzenlenmiştir. Aşağıda TTK’da yer alan tam bölünme ile ilgili hükümlere ana hatları ile değinilmiştir.

TTK m.159 gereğince tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünmede devredilen şirketin hukuki varlığı sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir. Bunun yanında kısmi bölünmede ise, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devredilmesi söz konusudur.

Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur. TTK m.164’e göre bölünme çerçevesinde yeni bir şirketin kurulmasında TTK ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun¹⁰ kuruluşu ilişkin hükümleri uygulanır. Ancak sermaye şirketlerinin kurulmasında, kurucuların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

TTK m.160’a göre sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilirler. TTK m.161 gereğince devreden şirketin ortaklarına, bölünmeye katılan tüm şirketlerde, mevcut payları oranında şirket payları tahsis edilir ve bu tür “bölünmeye oranların korunduğu bölünme” denir. Diğer yandan bölünmeye katılan bazı veya tüm şirketlerde, mevcut paylarının oranına göre değişik oranda şirket payları tahsis edilebilir ki bu tür bölünme ise “oranların korunmadığı bölünme” olarak adlandırılır.

TTK m.163 gereğince bölünme halinde devralan şirket sermayesini, devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırmak zorundadır. Ayrıca bölünmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz ve bölünme nedeniyle, kayıtlı sermaye sistemi izin vermese bile, tavan değiştirilmeden sermaye artırılabilir.

TTK m.165’e göre bilanço günüyle, bölünme sözleşmesinin imzası veya bölünme planının düzenlenmesi tarihi arasında, altı aydan fazla bir zaman bulunduğu veya son bilançonun çıkarılmasından itibaren, bölünmeye katılan şirketlerin malvar-

⁹ Ticaret hukukunda bölünme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ersin Çamoğlu ve diğerleri, **Ortaklıklar Hukuku-I**, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık yay., 2013, s. 145; Fatih Bilgili – Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, 9. Baskı, Bursa, Dora Yay., 2013, s. 93.

¹⁰ 10.05.1969 tarih, 13195 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

lıklarında önemli değişiklikler meydana gelmiş olduğu takdirde, “ara bilanço” çıkarılması gerekir. Ara bilançoya yıllık bilançoya ilişkin hükümler ve standartlar uygulanır. Ancak ara bilanço için; fiziki envanter çıkarılması zorunlu değildir. Son bilançoda kabul edilmiş bulunan değerlemeler, sadece ticari defterlerdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

TTK m.166 hükmü, bölünme yoluyla şirketin malvarlığının bölümlerinin var olan şirketlere devri durumunda, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından bir bölünme sözleşmesi yapılmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca şirketlerin, bölünme yoluyla, malvarlığının bölümlerini yeni kurulacak şirketlere devri halinde de, yönetim organınca bir bölünme planı düzenlenmesi gereğine hükmetmiştir.

Bölünme ile ilgili olarak TTK m.168’de “bölünmenin dışında kalan malvarlığına”, m.171’de “bölünmeye katılan şirketlerin ortaklarının bölünme ile ilgili sözleşme, rapor ve diğer belgeleri inceleme hakkına”, m.173’te “bölünme kararının alınma sürecine”, m.174’te “alacaklıların korunmasına”, m.175’te “alacakların teminat altına alınmasına”, m.176’da “bölünmeye katılan şirketlerin sorumluluğuna” m.177’de ise “ortakların kişisel sorumluluğuna” dair hükümlere yer verilmiştir.

3. Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Bölünme Hakkındaki Hükümlerine Genel Bakış

KVK’da bölünme “Tam Mükellefiyet Esasında Verginin Tarhı ve Ödenmesi” başlıklı ikinci kısımda “Tasfiye Birleşme Devir ve Hisse Değişimi” başlığı altında dördüncü bölümde düzenlenmiştir.

KVK m.19’da “tasfiye” “devir” ve “hisse değişimi” bir arada düzenlenmiş ve bölünme ile ilgili hükümlere bu başlık altında yer verilmiştir. Nitekim daha sonra inceleneceği üzere belirli koşulları taşıyan bölünmelere devir müessesesine tanınan vergi kolaylıkları tanınmıştır.

KVK m.19/(3)-a düzenlemesinde “tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi”, KVK uygulanmasında tam bölünme olarak kabul edilmiş ve “devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10’una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir” hükmü getirilmiştir.

KVK m.19/(3)-a hükmünden yola çıkarak tam bölünmeyi bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün değerlerini iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil etmek üzere hisselerin verilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Tam bölünmeyi kısmi bölünmeden ayıran en önemli unsur bölünen şirketin hukuki varlığının tamamıyla ortadan kalkmasıdır. Oysa kısmi bölünmede bölünen şirketin hukuki varlığı devam etmektedir.

4. Tam Bölünme Sayılmanın Koşulları

KVK m.19 düzenlemesi ile bir bölünmenin KVK uygulamaları kapsamında tam bölünme sayılabilmesi için belirli koşullar getirilmiştir. Bu koşulları esasa ilişkin koşullar ve usule ilişkin koşullar olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

4.1. Esasa İlişkin Koşullar

4.1.1. Tam Bölünmede Devralınan Kurum ile Devralan Kurumların Sermaye Şirketi Olması

Bölünen ve devralan kurumların sermaye şirketi olmasına ilişkin hüküm KVK'da yer almamakla birlikte TTK m.160'da konuya ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Nitekim ilgili hükümde “sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilirler” denilmektedir.

Her ne kadar TTK hükmü gereğince sermaye şirketleri yanında kooperatiflerin de bölünmelerine olanak tanınsa da KVK bakımından bölünme sermaye şirketlerine özgü bir müessese olarak ele alınmıştır. Nitekim gerek KVK m.19/(3)-a'da yer alan tam bölünme ve gerekse m.19/(3)-b'deki kısmi bölünme tanımlamalarında bölünme sadece sermaye şirketleri bakımından tanımlanmıştır. Ancak tam bölünme sadece tam mükellef sermaye şirketleri için tanımlanmakla birlikte bölünme kısmi bölünmenin sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcileri bakımından da uygulanabilmesine olanak tanınmıştır. KVK'da kooperatifler ile diğer kurumlar vergisi mükelleflerinde bölünmeye ilişkin bir hükme ise yer verilmemiştir.

4.1.2. Tam Bölünmede Devralınan Kurum ile Devralan Kurumların Tam Mükellef Olması

KVK m.3/(1)'e göre “kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlar” tam mükellef olarak kabul edilirler ve “gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler”. Tam bölünme işlemi sonucunda devredilen kurum ile devralan kurumların tam mükellef olması gerekmektedir. Nitekim KVK m.19/(3)-a hükmünde “tam mükellef bir sermaye şirketinin” bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını “mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi” gerektiği açık hükme bağlanmıştır.

Tam bölünmede bölünen kurum yanında devralan kurumların her birinin tam mükellef olması gereklidir. Dolayısıyla dar mükellef kurumlardan Türkiye'de işyeri veya daimi temsilci bulunduranların tam bölünme için KVK'da düzenlenen hükümlerden yararlanmaları olanaklı değildir¹¹.

¹¹ Yılmaz Özbalcı, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Oluş-Özbalcı Mali Hukuk Bürosu Yay., Föyvolant yayın, 2010, s. 550; Ayrıca bkz. Ahmet Kavak, **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri**, 2. Baskı, Ankara, Maliye ve Hukuk Yay., 2009, s. 198

4.1.3. Bölünen Şirketin Tasfiyesiz Olarak İnfisah Etmesi

Tasfiye, şirket varlıklarının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi ve borçlarının ödenmesi sonucunda, varsa kalanın ortaklara tasfiye karı olarak aktarılması sürecidir¹². Diğer bir ifade ile şirketin gerek iç ilişkideki gerekse dış ilişkideki mali ve hukuki bağlarının çözülmesi amacıyla yapılan işlemlerin tamamıdır¹³.

KVK m.19/(3)-a hükmü gereğince tam bölünme sayılmanın koşullarından biri de bölünen tam mükellef sermaye şirketinin bütün malvarlığının, alacak ve borçlarının “tasfiye edilmeksizin” var olan veya yeni kurulacak olan en az tam iki sermaye şirketine devredilmesidir.

Dolayısıyla bölünen kurumun infisah ettirilerek hukuki varlığının sona erdirilmesi sürecine paralel olarak malvarlığı, alacak ve borçları tasfiye edilmeksizin yani ekonomik varlığı ortadan kaldırılmaksızın bütün halinde devredilecektir. Eğer bölünen sermaye şirketi varlıklarının bir kısmını tasfiye eder ve kalan kısmı bölünme yoluyla sermaye şirketlerine devrederse bu durum tam bölünme sayılmanın koşullarını ihlal sayılacaktır¹⁴.

4.1.4. Bölünmede Devralınan Kurumun Bütün Halinde Devralınması

KVK m.19/(1)-b gereğince tam bölünme işlemi sonucunda gerçekleşen devir durumunda, devralınan kurumun “devir tarihindeki bilanço değerlerinin”, devralan kurumlar tarafından “bir bütün halinde devralınması” ve aynen bilançosuna geçirilmesi gerekmektedir. Aksi halde bölünen kurumun malvarlığının, alacak veya borçlarının kısmen devralınması söz konusu olacağından, bölünen kurum bünyesinde devralınmayan malvarlığı alacak ve borçların varlığını sürdürmesi söz konusu olacağından bu durumun tam bölünme olarak kabul edilmesi mümkün olmayacaktır¹⁵.

KVK m.19/(3)-a hükmünde tam bölünme “tasfiyesiz infisah” olarak nitelendirilmiştir. Bu itibarla tasfiyeden farklı olarak bölünmede devralınan kurumun bilanço değerlerinin tasfiye edilmeksizin “bütün” halinde devralan kurumlarca devir tarihi itibarıyla bilançolarına kaydedilmesi zorunludur.

Tam bölünmede birleşme yoluyla devirden farklı olarak bölünmek suretiyle infisah eden şirketin bilanço değerlerinin bir yerine en az iki kuruma devredilecek olmasıdır. Bu durum ise yasal düzenlemede belirtilen “bütün halinde” tabirinin irdelenmesini zorunlu kılmaktadır. Zira bir şirketin birden fazla şirket tarafından dev-

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2012, s. 294

¹³ Çamoğlu ve diğerleri, **a.g.k.**, s.245; Ayrıca bkz. Mehmet Emin Bilge, “Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt No: XVI, Sayı No: 3-4, 2012, s. 261

¹⁴ Ali Uysal – Nurettin Eroğlu, **Açıklamalı ve Örnekli Kurumlar Vergisi Kanunu**, 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 817

¹⁵ Cem Tekin – Emre Kartaloğlu, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, 2. Baskı, İstanbul, Denetim Turkey Yay., 2010, s. 784

ralınmasında bütün halinde devralma izaha muhtaç bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶.

Birden fazla şirkete tarafından devralınacak değerlerin ayırımında işletme bütünlüğünün aranması hususunda belirsizlik bulunmaktadır¹⁷. Bununla birlikte dar ve teknik anlamda işletme bütünlüğünün aranmasının yeterli olduğu düşünülebilir¹⁸. Nitekim KVK m.9/(1)-a’da bölünme sonucunda infisah eden kurumdan devralınan zararın aktif toplamı geçmeyen tutarının devralan kurum tarafından indirilebileceği hükme bağlanmıştır. Bu ise devralınan kıymetlere bağlı olan zarar intikalinin “dar ve teknik anlamda” işletme bütünlüğü içinde olanaklıdır¹⁹. Ayrıca zarar mahsubunun bir diğer şartı olan bölünme sonucu devralınan kurumun faaliyetinin devralan kurumlar tarafından en az beş yıl süre ile devam edilmesi de işletme bütünlüğü aranması şartına dayanak teşkil edebilir²⁰.

4.1.5. Bölünen Kurumun Malvarlığının, Alacak ve Borçlarının Kayıtlı Değer Üzerinden Devralınması

Tam bölünme sonucunda tasfiyesiz olarak infisah eden kurumun hukuki varlığı sona ermektedir. Buna paralel olarak malvarlığı alacak ve borçları en az iki kurum tarafından devralınarak kendi bilançolarına kaydedilecektir.

KVK m.19/(3)-a hükmü uyarınca malvarlığı, alacak ve borçların “kayıtlı değerleri” üzerinden devralınmalıdır²¹. Kayıtlı değerden kasıt VUK m.265’te tanımla-

¹⁶ Ersin Nazalı, **Kurumlar Vergisi Açısından Anonim Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme ve Bölünme İşlemleri**, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yay., 2008, s. 186

¹⁷ Bu konuda ayrıca bkz. Ali Haydar Yıldırım – Olcay Kolatoğlu, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu- Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi**, Ankara, Yaklaşım Yay., 2003, s. 484; Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 818; Mustafa Tan, **Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Bölünme**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2010, s. 77

¹⁸ Özbalcı, **a.g.k.**, s. 581

¹⁹ Özbalcı, **a.g.k.**, s. 581

²⁰ Özbalcı, **a.g.k.**, s. 581

²¹ Konuya ilişkin bir özalgede “tam bölünme sonucunda kurulacak şirketlerin, şirketinizden devraldıkları varlıkları bölünme tarihindeki kayıtlı değerleri üzerinden devralmaları ve aynen bilançolarına geçirmeleri gerektiğinden, tam bölünmeye esas alınan bilanço ile bölünme tarihi arasındaki faaliyetler nedeniyle aktif ve pasifteki artış veya azalışlar da devirde dikkate alınmış olacaktır” ifadesine yer verilmiştir. Bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı, 31.01.2012 tarih, B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 10-402 sayılı özalg, <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1079&uid=PLvg0UeytQowQnfz&type=ozelge>, Erişim Tarihi (12.10.2014); Kısmi bölünmeye ilişkin olmakla birlikte konumuz açısından fikir verebileceği düşünülecek bir diğer özalgede, “kısmi bölünme işlemi, kısmi bölünmeye ilişkin genel kurul kararının Ticaret Siciline tescil edilmesi ile hüküm ifade edeceğinden, tescil tarihine kadar kısmi bölünmeye konu taşınmazlara ilişkin kredi borçlarının ödenmesi nedeniyle taşınmazların mukayyet değerlerinde meydana gelen artışların da dikkate alınarak devrin gerçekleştirilmesi mümkün bulunmaktadır” ifadesine yer verilmiştir. Bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı, 24.02.2012 tarih, B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 19-743 sayılı özalg (Kişisel Arşiv)

nan mukayyet değerdir. VUK m.265'e göre "mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir". Diğer bir ifade ile kayıtlı değer iktisadi kıymetlerin defter ve hesaplarda oluşan değeridir²². Ayrıca KVK m.19/(4) hükmü gereğince tam bölünmede aktif ve pasifi düzenleyici hesapların da ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devredilmesi gerekir.

Tam bölünme sonucunda bölünen şirketin malvarlığı, alacak ve borçlarının kayıtlı değerleri üzerinden devralan kurumun kayıtlarına geçirilmesinin doğurduğu sonuç, devralan kurumlar tarafından bu varlıkların elden çıkarıldığı dönemde kayıtlı değer ile elden çıkarma bedeli arasındaki farkın devralan kurumların kazancına dâhil edilmesine yol açması, daha açık bir ifade ile vergi ertelemesine olanak sağlamasıdır²³.

4.1.6. Bölünen Kurumun En Az İki Tam Mükellef Sermaye Şirketince Devralınması

KVK m.19/(3)-a gereğince bir işlemin tam bölünme olarak nitelendirilebilmesi için bölünen kurumun bütün mal varlığını "mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi gerekmektedir.

Nitekim tam bölünme ile birleşme ya da devir arasındaki en temel fark birleşme veya devirde infisah eden kurumun varlıklarının sadece bir kurum tarafından devralınması tam bölünmede ise devralan kurum sayısının en az iki olmasıdır²⁴.

Diğer yandan tam bölünme koşullarının sağlanması için bölünen kurumu devralacak olan sermaye şirketinin mevcut bulunuyor olması şart değildir. Devralacak olan şirketlerin yeni kurulacak olması da yeterlidir.

4.1.7. Bölünen Kurumun Ortaklarına, Devralan Kurumların İştirak Hisselerinin Verilmesi

Devir veya bölünme ile hisse satışı arasındaki en temel fark, devir veya bölünme halinde infisah eden şirketin ortaklarına devralan kurumdaki sermaye payını temsil etmek üzere hisse verilmesidir. Nitekim KVK m.19/(3)-a hükmü gereğince işlemin tam bölünme sayılabilmesi için "devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi" gerekmektedir.

Diğer bir deyişle bölünen sermaye şirketi ortaklarına iştirak hisseleri verilmesi yoluyla, bölünen sermaye şirketinin varlıklarını devir alan sermaye şirketlerinin kendi sermayelerini temsil eden iştirak hisselerinin devredilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Aksi halde yapılan devir karşılığında devralan şirketlerin aktifine kayıtlı başka

²² Bu konuda bkz. Baki Meriç, **Ticari ve Mali Bilançolarda İşletmeye Dahil İktisadi Kıymetlerde Değerleme**, İstanbul, Hesap Uzmanları Derneği Yay., 1982, s. 28; Erkan Aydın, **Türk Vergi Sisteminde İktisadi İşletmelere Dahil Kıymetleri Değerleme**, Ankara, Seçkin Yay., 2002, s. 41

²³ Ahmet Kavak, **Açıklamalı Kurumlar Vergisi Kanunu**, İstanbul, 2010, s. 412

²⁴ Nazalı, **a.g.k.**, s. 181

şirketlerin hisse senetlerinin verilmesi ve nakden ödeme yapılması işlemi bölünme olmaktan çıkarır ve satın almaya dönüştürür²⁵.

Konuya ilişkin olarak KVK'da herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Ancak ortakların haklarını gözeterek kendi aralarında hisse dağılımına ilişkin bir oran belirlemeleri mümkündür²⁶. Nitekim KVK gerekçesinde ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde²⁷ (KVG) konuya ilişkin birbiriyle örtüşen açıklamalara yer verilmiştir²⁸.

4.1.7.1. Değişirme Oranının Tespiti

1 Seri No'lu KVG'de yer alan açıklamalara göre bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere devredilmesi, bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bu itibarla bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirleyerek bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişirme oranı ya da birimi tespit etmeleri gerekmektedir²⁹. Değişirme oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin cari değeri, diğer bir ifade ile gerçeğe üzerinden belirlenebilmesi mümkündür³⁰.

Değişirme oranı bölünen kurum veya devralan kurumlar bakımından tespit edilebilir. Bu oranın önemi bir devralanan ya da devredilen iştirak hissesi veya hisse senedi karşılığında devredilecek veya devralınacak iştirak hissesi veya hisse senedi miktarının saptanmasında belirleyici olmasıdır³¹.

²⁵ Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 819

²⁶ Tan, **a.g.k.**, s. 71; Nazalı, **a.g.k.**, s. 83

²⁷ 03.04.2007 tarih, 26482 sayılı **T.C. Resmi Gazete**

²⁸ Bkz. 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Gerekçesi, http://www.gib.gov.tr/file-admin/user_upload/Gerekceler/5520_Sayili_Kanun.pdf, Erişim Tarihi (10.08.2014)

²⁹ Ayıca bkz. İrfan Vural, **Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu**, İstanbul, Gelirler Kontrolörleri Derneği Yay., 2009, s. 884

³⁰ Tebliğ'de yer alan konuya ilişkin 19.6.2008 tarih ve 61566 sayılı Maliye Bakanlığı özel-gesinde de aynı düzenlemeye atıfta bulunulmuştur (Bkz. Mehmet Maç, "Şirketlerin Tam Bölünme Yoluyla Ortadan Kaldırılmasına İlişkin İki Mukteza ve Uygulama Örnekleri", **Vergi Dünyası**, Sayı No: 328, Aralık 2008, s. 6)

³¹ Konuyu bir örnekle açıklamaya çalışmak amacıyla, Bölünen B AŞ'nin kayıtlı sermayesinin 200 birim ve cari değerinin de 200 birim, devralan D1 AŞ ile D2 AŞ kurumlarının kayıtlı sermayelerinin sırasıyla 300 birim ve 400 birim olduğunu; D1 ve D2'nin cari değerlerinin ise sırasıyla 600 birim ve 1200 birim olduğunu ve bölünen B'nin iktisadi kıymetlerinin D1 ve D2 tarafından sırasıyla %40 ve %60 oranında devralındığını varsayalım.

Bu durumda:

Bölünen B'nin iştirak hissesi veya hisse senedinin cari değeri $200/200= 1$ birim,

Devralan D1'in iştirak hissesi veya hisse senedinin cari değeri $300/600= 2$ birim,

Devralan D2'nin iştirak hissesi veya hisse senedinin cari değeri $400/1600= 4$ birim, olacaktır.

Değişirme oranları ise sırasıyla:

4.1.7.2. Bölünen Kurumun Ortaklarına Verilen İştirak Hisselerinin Ortaklar Arasında Mevcut Hisseleri Oranında Dağıtılması

Tam bölünme işleminde bölünen sermaye şirketinin ortaklarına, devralan sermaye şirketlerini temsil eden iştirak hisselerinin yukarıda belirtilen değiştirme oranı çerçevesinde verilmesi zorunludur. Ancak bölünen şirketin ortak sayısının birden fazla olacağı düşünülürse bu ortaklar arasında devralınacak iştirak hisselerinin nasıl paylaşılacağı sorusu akla gelmektedir.

Tek bir şirkete olan ortaklık hissesi birden fazla şirkete ait hisse ile karşılanacağından bölünen şirkete ait eski iştirak hissesi veya hisse senetlerinin değerleri devralan şirketlere ait yeni iştirak hissesi veya hisse senetlerinin değerlerinden farklıdır. Ayrıca devralan şirketlere ait yeni yeni iştirak hissesi veya hisse senetlerinin değerleri kendi aralarında da farklılık gösterecektir³².

1 Seri No'lu KVGT'de yukarıdaki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda bölünen şirketin ortaklarının haklarını korunması gerektiği açıktır. Dolayısıyla yapılan işlemin KVK kapsamında bir tam bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, bölünen şirketin ortaklarına, bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir.

4.1.8. Bölünen Kurumun Ortaklarına Verilecek Olan İştirak Hisselerinin Değerinin %10'a Varan Kısımının Nakit Olarak Ödenebilmesi

KVK m.19/(3)-3/a'ya göre "devredilen şirketin ortaklarına iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi işlemin bölünme sayılmasına engel değildir". Bu uygulamanın amacı 1 Seri No'lu KVGT'de "hesapların kapatılması amacıyla yapılacak küçük miktarlardaki nakit ödemelerin, işlemin bölünme sayılmasını engellememesi" olarak ifade edilmektedir³³.

D1 ile B arasında: $2/1=2$

D2 ile B arasında: $4/1=4$

olacaktır.

Devralma oranları dikkate alındığında kayıtlı sermayenin devralan kurumlara aktarılan kısmı sırasıyla:

D1 için $200 \times \%40=80$ birim

D2 için $200 \times \%60=120$ birim

olacaktır.

Sermaye artırımı yapılarak bölünen kurumun ortaklarına verilecek olan iştirak hissesi veya hisse senedinin cari değeri ise sırasıyla:

D1'den değiştirme oranı 2 olduğundan $300/2=150$ birim

D2'den değiştirme oranı 4 olduğundan $400/4=100$ birim

olacaktır.

Değiştirme oranı hesaplanması için ayrıntılı örnekler için bkz. Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 824; Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 787; Özbalcı, **a.g.k.**, s. 583; Tan, **a.g.k.**, s. 86

³² Özbalcı, **a.g.k.**, s. 586

³³ Vural, **a.g.k.**, s. 882; Ayrıca bkz. Nazal, **a.g.k.**, s. 182

Ancak bahse konu hükümle, bölüme yoluyla devralınan şirketin değerinin %10'u aşmayan kısmının nakit olarak ödenmesi ve böylelikle infisah eden kurumun ortaklarının devralan kurumlardaki payının bir miktar azaltılması olanağı sağlanmaktadır.

Bir diğer görüşe göre ise bölünmede devralınan malvarlığı alacak ve borçların "kayıtlı değerleri" üzerinden değerlendirilmesi söz konusu olduğundan gizli yedek akçelerden doğacak bir vergilendirmenin önlenmesine olanak sağlanmaktadır³⁴. Tam bölünmenin bir vergi erteleme müessesesi olduğu göz önünde bulundurulursa bölünen kuruma ait gizli yedek akçelerin bölünme tarihinde değil devralan kurumların bu kıymetleri elden çıkardıkları tarihte vergilendirilmesine olanak tanımaktadır³⁵. Söz konusu %10'u aşmayan iştirak hissesi değerinin nakit ödemeye karşılanması devralan kurumlara gizli yedek akçeler nedeniyle ileride ortaya çıkması muhtemel bir vergilendirmeden kaçınma seçeneği sunmaktadır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise bahsedilen nakit olarak ödenebilecek %10'a varan kısım, bölünen kurumun iktisadi kıymetlerinin kayıtlı değerinin %10'u değildir. Kastedilen husus, devralınan iktisadi kıymetlere karşılık olarak verilecek olan iştirak hisselerinin %10'unun nakit olarak ödenmesidir³⁶.

4.2. Usule İlişkin Koşullar

Bölünme işleminin KVK'da belirtilen vergi kolaylıklarından yararlanmaya imkân verebilmesi için yukarıda sayılan esasa ilişkin şartların yanında bir kısım şekil şartlarına da uyulması gerekmektedir. Nitekim KVK m. 19/(3)-a hükümleri çerçevesinde gerçekleşen tam bölünme işlemlerinde KVK m.20/(2)'de belirtilen şartlara uyulması halinde bölünmeden doğan kârlar vergilendirilmeyecektir. Bu çerçevede KVK m.19/(3)-a'da belirtilen ve yukarıda ele alınan "esasa ilişkin" şartların yanında KVK m.20/(2)'de belirtilen "usule ilişkin" şartlara da uyulması gerekmektedir.

4.2.1. Bölünme Beyannamesinin Verilmesi

KVK m.20/(1)'de bölünme halinde beyanname vermeye ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikle KVK m.20/(1)-a'da beyannamenin müfesihi yani bölünen kurum ile birleşilen diğer bir ifade ile bölünen kurumu devralan kurum tarafından müştereken verileceği hükme bağlanmıştır.

Verilmesi öngörülen beyannamelerden birincisi bölünme tarihi itibarıyla hazırlanacak olan bölünen ve devralan kurumların müştereken imzalayacakları müfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesidir.

İkinci beyanname ise bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, müfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları müfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesidir.

³⁴ Ayrıca bkz. Doğrusöz, **a.g.m.**, s. 46

³⁵ Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 785

³⁶ Ayrıca bkz. Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 786

Yukarıda belirtilen her iki beyannamenin de şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur. Zira KVK m.20/(2)-a gereğince “*şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihi*” olarak kabul edileceğinden beyanname verme süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır.

4.2.2. Bölünen Kurumun Vergi Borçlarına Dair Taahhütname

Bölünmede bölünen şirketin sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançların vergilendirilmesi söz konusudur. Bu itibarla KVK m.20/(2)’de düzenlenen şartlardan bir diğer ise bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş olan veya daha sonra tahakkuk edecek olan vergi borçlarının devralan kurum tarafından üstlenilmesinin taahhüt edilmesidir³⁷. Nitekim KVK m.20/(2)-b’de “*bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar; bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler*” hükmü ile vergi alacağı güvence altına alınmış olup, bölünme sonucu infisah eden kurumun doğan veya zaman içinde doğması muhtemel olan vergi borçlarının tahsil olanağının tehlikeye düşmesi engellenmiştir.

Ayrıca vergi idaresi bölünen kurumun vergi borçları için devralan kurumun taahhütnamesinin güvence bakımından yeterli bulmaması da mümkündür. Bu durumda devralan kurumundan taahhütname yanında teminat istenmesi de mümkündür. Bu kapsamda KVK m.20/(2)-b’de “*mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir*” hükmüne yer verilerek bölünen kurumdaki teminat istenmesi vergi idaresinin takdirine bırakılmıştır³⁸.

Her ne kadar bölünme beyannamenin münfesihi yani bölünen kurum ile birleşilen diğer bir ifade ile bölünen kurumu devralan kurum tarafından müştereken verileceği öngörülmüşse de tam bölünme yoluyla bölünen kurumun hukuki varlığı infisah etmek suretiyle ortadan kalktığından taahhütname ve teminat ancak bölünen kurumu devralan kurumlardan istenebilecektir. Böylelikle devir de olduğu gibi tam bölünmede de bölünen kurumun var olan veya gelecekte ortaya çıkması ihtimali bulunan vergi borçlarından ancak devralan kurumun sorumlu tutulması söz konusu olacaktır³⁹.

4.2.3. Bölünen Kurumun Vergi Borçlarının Ödenmesi

KVK m.19/(3)-a hükmü çerçevesinde gerçekleşen tam bölünmelerde bölünen kurum adına hesap dönemi başından tam bölünmenin gerçekleştiği süreye kadar olan

³⁷ Ayrıca bkz. Ürel, **Kurumlar Vergisi...**, a.g.k., s. 863

³⁸ Uysal – Eroğlu, a.g.k., s. 820

³⁹ Bkz. Metin Ulusoy, **Birleşme, Devir, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Yaklaşım Yay., 2004, s. 90; Ayrıca bkz. Tan, a.g.k., s. 73-74

kıst döneme ait tahakkuk etmiş olan vergilerin devralan kurum tarafından ödenmesi gerekir. Devralan kurum bölünen kuruma ait bu vergileri bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar ilgili vergi dairesine ödemek zorundadır.

KVK m.21/(3)-a’da yer alan düzenleme gereğince bölünmenin hesap dönemi ni kapandığı tarih ile kurumlar vergisi beyannamesinin verileceği ayın sonuna kadar geçen sürede gerçekleşmesi durumunda da bölünen kurumun önceki hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesi bölünme tarihinden itibaren otuz gün içinde verilerek ödenecektir⁴⁰. Ancak kıst döneme ait kurumlar vergisi için devralan kurumun bölünmenin gerçekleştiği döneme ait kurumlar vergisi beyannamesinin vermesi gereken ayın sonuna kadar ödeme yapılabilecektir⁴¹.

Tam bölünme halinde devralan kurumların bölünen kuruma ait kıst dönem vergi borçlarını kendi kurumlar vergileri ile birlikte ödemek zorundadırlar⁴². Devralan kurumların kendilerine özel hesap dönemi tayin edilen kurum olmaları halinde ise bölünmenin gerçekleştiği özel hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar bölünen kuruma ait kıst dönem kurumlar vergisinin ödenmesi gerekir.

Öte yandan bölünen kurumların bölünme tarihine kadar geçen süre zarfında kesinti yoluyla veya geçici vergi kapsamında ödedikleri vergilerin mahsubu ve iadesine ilişkin belirsizlik bulunmaktadır. Her ne kadar kesinti yoluyla ödenen vergiler ile geçici verginin bölünme nedeniyle verilen kurumlar vergisi beyannamesinden mahsubu mümkün olsa da mahsup edilemeyen kısmın ne olacağı konusu açıklığa kavuşturulmuş değildir. Mahsup edilemeyen kısmın devralan şirketler tarafından mahsup edilebilmesi, bölünen ve devralan şirketlerin farklı tüzel kişiler olmaları nedeniyle kabulü zor bir yaklaşımdır⁴³. Kabul edilebilir görüş devralan kurumların mahsup edilemeyen

⁴⁰ Ayrıca bkz. Kavak, **Kurumlar Vergisi...**, a.g.k., s. 425; Doğan Şenyüz ve diğerleri, **Türk Vergi Sistemi**, 11.Baskı, Bursa, Ekin Yay., 2014, s. 226

⁴¹ Örneğin hesap dönemi takvim yılı olan B AŞ’nin 05.02.2014 tarihinde tam bölünme yoluyla D1 AŞ ve D2 AŞ tarafından devralınması halinde bölünen B AŞ’ye ait 2013 takvim yılı kazançlarına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin 05.02.2014 tarihinden itibaren bir ay içinde verilmesi ve tahakkuk eden verginin de bu süre içinde ödenmesi gerekir. Ancak 01.01.2014-05.02.2014 tarihleri arasında oluşan bölünen B AŞ’ye ait kıst dönem kurum kazançlarına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi de 05.02.2014 tarihinden itibaren otuz gün içinde verilse bile bu döneme ait olup tahakkuk eden kurumlar vergisi 2015 yılı nisan ayının sonuna kadar ödenecektir. (Bir başka örnek için bkz. Tan, a.g.k., s. 74-75). Ayrıca bu konuya ilişkin bir özeldede hesap dönemi başından devrin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süreye ilişkin tahakkuk eden vergilerin KVK m.21/(3)-a hükmüne göre devralan kurumun devrin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan kurum tarafından ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bkz. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 28.07.2006 tarih, B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-21-7157/14859 sayılı özelge (Kişisel Arşiv)

⁴² Şenyüz ve diğerleri, a.g.k., s.226

⁴³ Bumin Doğrusöz, “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi-II (Kısmi Bölünme)”, **Yaklaşım**, Sayı No: 108, Aralık 2001, s. 35

söz konusu kısmı birlikte vergi dairesine başvurarak iade yoluyla almalarıdır⁴⁴. İade edilecek tutarın paylaşımında devralan kurumların sermaye paylaşımında veya bölünen şirketin borçlarının devrinde uyguladıkları oranların esas alınması mümkündür.

4.3. Tam Bölünmede Özellik Arz Eden Konular

Bölünme müessesesi Türk vergi hukuku açısından henüz yeni sayılabilecek bir alandır. Önemli bir ihtiyacı karşılamak amacıyla getirilen bölünme hakkındaki yasal düzenlemeler ile konunun taşıdığı kendine özgü durumların kavranması amaçlanmıştır. Bu kısımda bölünmeye ilişkin özellikli durumlar üzerinde durulmuştur.

4.3.1. Tam Bölünmede Zarar Mahsubu

Tam bölünmede bölünen kurumun zararlarının devralan kurumlar tarafından mahsup edilmesine olanak tanınmıştır. Ancak bu olanağın kullanılması belirli koşullara bağlanmıştır.

KVK'nın zarar mahsubuna ilişkin olan m.9/(1)-a hükmü ile tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki "öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen" ve "devralınan kıymetle orantılı" zararın indirilmesine belirli koşullar çerçevesinde izin verilmiştir. Görüldüğü üzere aşağıda sıralanacak olan koşullardan önce zararın mahsubunda esasa ilişkin iki temel koşul getirilmiştir. İlk olarak zararın devralınan kurumun öz sermayesini aşmaması gerekmektedir.⁴⁵ Öz sermaye sınırını aşan zarar kısmının mahsubuna izin verilmemesinin amacı her hangi bir faaliyeti bulunmayan ancak büyük tutarda zararı var olan sermaye şirketlerinin sadece zararı mahsup etmek amacıyla tam bölünme yoluna gitmelerini engellemektir⁴⁶. Ayrıca devralınan zararın bölünen kurumdan devralınan kıymetle orantılı olması işlemin doğası gereğidir. Devralan kurumların her biri kendi paylarına düşen kıymet ile orantılı bir zararı mahsup edebileceklerdir⁴⁷.

KVK m.9/(1)-a'da sayılan koşullardan bir diğeri bölünen kurumun son beş yıla ait kurumlar vergisi beyannamelerinin tamamının süresinde verilmiş olmasıdır. Bir görüşe göre bu koşulun amacı beyannamelerini zamanında verip, vergilerini zamanında tahakkuk ettiren mükellefleri korumaktır⁴⁸. Kanaatimce bu koşul eleştiriye açık bir görünüm taşımaktadır. Zira bir kurumun vergi kanunlarına muhalefeti, kendisine öngörülen cezai yaptırımın uygulanması sonucunu doğurur. Cezai yaptırımın uygulanabilmesi ise vergi idaresinin olanak ve yetenekleri çerçevesinde gerçekleştirilir. O halde cezai yaptırımı gerektiren fiil ile ilişkisi olmayan bir başka kurumun bu fiil nedeniyle yasal bir olanaktan yoksun kılınması anlaşılması güç bir durumdur. Ayrıca zarar mahsubu sınırlaması süresinde verilmeyen beyannamelerin ilgili oldu-

⁴⁴ Tan, **a.g.k.**, s. 76, Ayrıca bkz. Doğrusöz, **Kısmi...**, **a.g.m.**, s. 35

⁴⁵ Nazal, **a.g.k.**, s. 189; Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 791

⁴⁶ Kavak, **Sermaye Şirketlerinin...**, **a.g.k.**, s. 217

⁴⁷ Vural, **a.g.k.**, s. 461; Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 831; Tan, **a.g.k.**, s. 79

⁴⁸ Ürel, **Kurumlar Vergisi...**, **a.g.k.**, s. 865

ğu yılın zararı ile sınırlı değildir. Diğer bir deyişle son beş yılda herhangi bir yıla ait beyannamenin süresinde verilmemiş olması diğer yıllara ait zararın mahsubunu da olanaksız kılmaktadır⁴⁹. Son olarak bu durumun zarar mahsubunu engellemekle birlikte tam bölünmenin gerçekleşmesine engel teşkil etmeyeceğini belirtmek gerekir⁵⁰.

KVK m.9/(1)-a’da öngörülen diğer bir koşul ise devralınan kurumun faaliyetine bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süre ile devam edilmesidir. Bu koşulun düzenlenmesindeki amaç bölünen kurum bünyesindeki ekonomik faaliyetin devralan kurumlar bünyesinde sürdürülebilmesini sağlamak, söz konusu faaliyetin sürekliliğine hizmet etmektir⁵¹. Bu bakımdan bölünen kurum faaliyetinin sürdürülmesinde beş yıllık süre bir alt sınır olarak değerlendirilmiştir⁵².

Yukarıda belirtilen koşulların ihlali durumunda zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından daha önce yapılmış olan yersiz zarar mahsupları düzeltilecektir. Yapılan mahsuplar nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilemeyen kurumlar vergisi için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.

4.3.2. Tam Bölünme Halinde Amortisman Uygulaması

Amortisman, Vergi Usul Kanunu (VUK) m.313 gereğince işletmeye kayıtlı olup bir yıldan fazla kullanılan yıpranmaya aşınmaya ve değer kaybına maruz kalan iktisadi kıymetlerin değerlerinin ekonomik ömürleri dikkate alınarak peyderpey giderleştirilmesidir. Bilindiği üzere amortismana tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedeli esas alınarak belirlenen değerleri üzerinden ayrılan amortismanlar bilançonun aktifinde aktifi düzenleyici hesaplar arasında bulunmaktadır.

Diğer yandan KVK m.19/(4)’e göre “bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesapla birlikte devrolunur”. O halde tam bölünme sonucunda bölünen kurumun devrettiği amortismana tabi iktisadi kıymetleri devralan kurumların bu kıymetlere ilişkin birikmiş amortismanları da devralması gerekmektedir⁵³.

Bu itibarla devir alan bakımından ilk yıl için bölünme tarihinden dönem sonuna kadar kıst amortisman ayrılması, buna paralel olarak bölünen şirket bakımından

⁴⁹ Tan, **a.g.k.**, s. 80

⁵⁰ Tan, **a.g.k.**, s. 80; Nazal, **a.g.k.**, s. 190

⁵¹ Konuya ilişkin bir özelgede “devralınan kurumun faaliyetinin zarar mahsubu yapıldıktan sonra, beş yıllık süre içinde arızı hale getirilerek kısmen durdurulması veya sona erdirilmesi halinde, zarar mahsubu uygulamasından yararlanılmasının mümkün olmayacağı ve şartların ihlali halinde, zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından gerekli düzeltme işleminin yapılarak, yersiz zarar mahsubu nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğacağı” belirtilmiştir. Bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı, 16.09.2010 tarih .4.35.16.01-176300-86 sayılı özelge, <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1079&uid=G0lyx1QjtS2fj9La&type=ozelge> , Erişim Tarihi (12.10.2014)

⁵² Bu konuda ayrıca bkz. Tan, **a.g.k.**, s. 78-79

⁵³ Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 790

ise hesap dönemi başı ile bölünme tarihi arasındaki süre için kıst amortisman ayrılması mümkündür⁵⁴. Takip eden dönemlerde ise devralınan iktisadi kıymetin ekonomik ömrü dikkate alınarak kalan itfa süreleri için amortisman ayrılacaktır⁵⁵. Ayrıca devralınan iktisadi kıymetler bakımından bölünen kurumun kullandığı amortisman yönteminin devralan kurum tarafından da dikkate alınması gerekmektedir⁵⁶.

4.3.3. Ayrılmış Olan Yenileme Fonunun Tam Bölünmede Durumu

VUK m.328'e göre bilanço esasını kullanan mükelleflerde amortisman tabii iktisadi kıymetlerin satılması veya doğal afetlerden zarar görerek sigorta tazminatı alınması halinde iktisadi varlıkların yenilenmesi zorunluysa ve bu konuda işletme yöneticileri tarafından bir karar alınıp teşebbüse geçilmesi durumunda satıştan veya tazminattan sağlanan kar üç yıl süreyle pasifte yenileme fonu adı altında geçici bir hesapta tutulabilir. Eğer fon üç yıl içinde kullanılmaz ise üçüncü yılın matrahına, üç yıldan önce işin terki devri ya da tasfiye halinde ise ilgili yılın matrahına eklenerek vergilendirilir⁵⁷.

KVK m.19/(4)'te yer alan "bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesapla birlikte devrolunur" hükmünü amortisman uygulaması bakımından geçerli olduğu gibi yenileme fonu uygulaması bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla öngörülen koşullara uygun olarak meydana gelen bölünmelerde bölünme tarihinden önce ayrılmış olan yenileme fonunun devralan kurum bakımından VUK m.328'de belirtilen üç yıllık süre dikkate alınarak kullanılmasının mümkün olacağı düşünülebilir⁵⁸.

Diğer yandan VUK m.328'de yer alan "üç yıldan önce işin terki, devri veya işletmenin tasfiyesi halinde bu kararlar o yılın matrahına eklenir" hükmünden yola çıkılarak bölünme halinde münfesih kurumun yenileme fonu olarak ayırdığı karın bölünmenin gerçekleştiği tarih itibarıyla kıst dönem kazancına eklenmesi gerektiği ileri sürülebilir⁵⁹. Ancak bölünmenin tasfiyesiz infisah suretiyle gerçekleştiği ve işletme faaliyetinin sürekliliğine hizmet ettiği dikkate alındığında işletmeyi devralan kurumun yenileme fonundan yararlandırılması gerektiği öngörülebilir.

⁵⁴ Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 830

⁵⁵ Mehmet Maç, "Tam ve Kısmi Bölünmede KDV, Zarar Mahsup, Amortisman ve Yatırım İndirimi Haklarının Devri", **Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog**, Sayı No: 261, Ocak 2010, s. 62; Vural, **a.g.k.**, s. 888; Tan, **a.g.k.**, s. 82; Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 790

⁵⁶ Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 831

⁵⁷ Yenileme fonu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gürol Ürel, **Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması**, 2. Baskı, Ankara, Maliye ve Hukuk Yay., 2007, s. 859

⁵⁸ Aynı yönde bir başka görüş için bkz. Ürel, **Güncel Vergi Usul...**, **a.g.k.**, s. 864; ayrıca bkz. Tan, **a.g.k.**, s. 83

⁵⁹ Bu konuda bkz. Uysal – Eroğlu, **a.g.k.**, s. 832; Aynı yönde bir başka görüş için bkz. Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 790

4.3.4. Tam Bölünme Halinde Bölünen Kurumun Yararlandığı Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası

KVK m.5/(1)-e hükmü gereğince kurumların en az iki yıl süre ile aktiflerinde buldukları taşınmaz ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından sağladıkları kazancı beş yıl süre ile pasifte özel bir hesapta tutmaları veya sermayeye eklemeleri halinde bu kazancın %75'i kurumlar vergisine tabi değildir⁶⁰.

Tam bölünme sonucu infisah eden sermaye şirketlerinin bölünme öncesinde elden çıkarmış oldukları taşınmazlar ve iştirak hisseleri satış kazançları nedeniyle istisnadan yararlanmış olmaları olanaklıdır. KVK m.5/(1)-e hükmünde beş yıllık süre içinde işletmenin tasfiyesi halinde istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin ziya uğratılmış sayılacağı belirtilmiştir. Ancak parantez içi hükümde “bu kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç” ifadesine yer verilerek açıkça bölünme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından yararlanan taşınmaz ve iştirak hissesi satış kazancı istisnası nedeniyle vergi ziyasının ileri sürülmesine imkân tanınmamıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus tam bölünme suretiyle devralınan kurumun bölünme öncesinde sağladığı taşınmaz ve iştirak hissesi satış kazancını pasifte geçici bir fon hesabında tutması durumunda, bu fon hesabının devralan kurumlarca bilançolara aktarılması söz konusu olacağından bunun KVK m.5/(1)-e hükmünde sözü edilen “işletmeden çekilen” kısım olarak nitelendirilmesi mümkün olmayacaktır⁶¹. Dolayısıyla tam bölünme yoluyla infisah eden kurumların bölünmeden önce yararlandıkları taşınmaz ve iştirak hissesi satış kazancı istisnası nedeniyle ayrıca vergilendirilmeleri söz konusu değildir⁶².

Diğer taraftan KVK hükümlerine uygun olarak yapılan bölünmelerde, devralan kuruma intikal eden taşınmaz ve iştirak hisselerinin bölünen şirket bilançosunun aktifine kaydedildiği tarihten itibaren devralan şirket tarafından iki yıldan fazla aktifte bulundurularak elden çıkarılması halinde sağlanan kazancın %75'lik kısmının istisnadan yararlanması, kazancın sermayeye eklenmesi veya aktifte beş yıl süre ile tutulması koşullarının da yerine getirilmesi halinde mümkün olacaktır⁶³. Konuya ilişkin olarak 1 Seri No'lu KVG'T'de yapılan açıklamada KVK hükümlerine uygun olarak yapılmış olmak kaydıyla, “devir, tam ve kısmi bölünme hallerinde, devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının iktisap tarihi olarak, devir alınan veya bölünen kurumdaki iktisap tarihi esas alınacaktır” ifadesine yer verilmiştir⁶⁴. Daha açık bir ifade ile taşınmaz ve

⁶⁰ Taşınmaz ve iştirak hissesi satış kazancı istisnası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erkan Aydın, “Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı No: 236, Mayıs 2008, s. 165-181; Ayrıca bkz. Vural, **a.g.k.**, s. 199

⁶¹ Tan, **a.g.k.**, s. 85

⁶² Tekin – Kartaloğlu, **a.g.k.**, s. 791; Vural, **a.g.k.**, s. 888

⁶³ Kavak, **Sermaye Şirketlerinin...**, **a.g.k.**, s. 219

⁶⁴ Konuya ilişkin bir özeldede aynı yönde bir görüşe yer verilmiştir. Bkz. Gelir İdaresi Baş-

iştirak hisselerinin bölünme yoluyla devrinde istisna koşulu olan iki yıldan fazla elde tutma süresi devralma tarihinden değil, bölünen şirketin söz konusu taşınmaz ve iştirak hisselerini aktifine kaydettiği tarihten itibaren başlayacaktır.

5. Sonuç

Ekonomik koşulların ortaya çıkardığı ihtiyaçlar nedeniyle veya yeniden yapılanma yoluna gitmeleri nedeniyle şirketlerin hukuki yapılarında çeşitli gelişmeler olabilmektedir. Bunlardan biri de tam bölünmedir.

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesi olarak tanımlanan tam bölünme vergi hukukuna ilk kez 2001 yılında kazandırılmış bir müessese olmakla birlikte ticaret hukukunda konuya ilişkin düzenlemeye yer verilmediğinden birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Daha sonra 6102 sayılı TTK'da düzenlemiştir. Bununla birlikte ortaya çıkardığı vergiye ilişkin sonuçlar dikkate alınarak KVK uygulamaları bakımından önemini korumuştur.

Bir bölünme işleminin tam bölünme olarak kabul edilebilmesi için esasa ve usule ilişkin koşullara uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu itibarla öncelikle TTK m.160 kapsamında bölünen devralan kurumların öncelikle sermaye şirketi olmaları gerekmektedir. Bunun yanında KVK m.19/(3)-a gereğince bölünen tam mükellef sermaye şirketinin iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketi tarafından devralınması; KVK m.19/(1)-a hükmü gereğince gerek bölünen gerekse devralan kurumların tam mükellef olmaları gerekmektedir. Ayrıca bölünen kurumun tasfiyesiz olarak infisah ettirilmesi ve KVK m.19/(1)-b hükmü gereğince devir tarihindeki bilanço değerlerinin, devralan kurumlar tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi gerekmektedir. Ancak bütünlükten ne anlaşılması gerektiği hususu tartışmalı olmakla birlikte dar ve teknik anlamda bütünlüğün anlaşılması gerektiği sonucuna varılabilir.

KVK m.19/(3)-a hükmü uyarınca malvarlığı, alacak ve borçların kayıtlı değerleri üzerinden devralınmalıdır. Böylelikle devralan kurumlar tarafından bu varlıkların elden çıkarıldığı dönemde kayıtlı değer ile elden çıkarma bedeli arasındaki farkın devralan kurumların kazancına dâhil edilmesi yoluyla vergi ertelemesine olanak sağlanmaktadır. Aynı hüküm uyarınca bölünen kurumun ortaklarına, devralan kurumların iştirak hisselerinin verilmesinin zorunlu olması devir veya bölünme ile hisse satışı arasındaki temel farkı oluşturmaktadır. Bu kapsamda bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirleyerek bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değiştirme oranı belirmeleri, ayrıca bölünen kurumun ortaklarına verilen iştirak hisselerinin ortaklar arasında mevcut hisseleri oranında dağıtılması gerekir.

kanlığı, 11.04.2012 tarih, B.07.1.GİB.4.06.16.01-2011-KVK-19-4-471 sayılı özelge (Kişisel Arşiv)

Usule ilişkin koşullar kapsamında KVK m.20/(1)-a gereğince bölünen kurum ile devralan kurum tarafından müştereken verilecek bir beyanname ile bölünme tarihine kadar sağlanan kazançların beyanı sağlanmalı ve bölünen kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeneceği devralan kurum tarafından taahhüt edilmelidir.

KVK m.9/(1)-a gereğince bölünen kurumdaki devralınan öz sermaye sınırını aşan zarar kısmının mahsubuna izin verilmemesinden maksat, faaliyeti bulunmamasıyla birlikte ancak büyük tutarda zararı olan şirketlerin sadece zarar mahsubu niyetiyle tam bölünme yoluna gitmelerini engellemektir. Ancak aynı hükümdeki zarar mahsubu için bölünen kurumun son beş yıla ait kurumlar vergisi beyannamelerinin tamamının süresinde verilmiş olması koşulu eleştiriye açık bir düzenlemedir. Zira bir kurumun vergi kanunlarına muhalefeti nedeniyle bir başka kurumun vergi avantajından mahrum bırakılması kabulü zor bir durumdur.

KVK m.19/(4) “aktif ve pasif düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur” hükmü kapsamında tam bölünme sonucunda bölünen kurumun devrettiği amortismanına tabi iktisadi kıymetleri devralan kurumların bu kıymetlere ilişkin birikmiş amortismanları devralması olanaklıdır. Tartışmalı olmakla birlikte aynı hüküm kapsamında yenileme fonunun da ilgili olduğu iktisadi kıymeti devralan kurumlarca devralınması mümkün olmalıdır.

Kaynakça

- AYDIN Erkan, “Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı No: 236, Mayıs 2008.
- AYDIN Erkan, **Türk Vergi Sisteminde İktisadi İşletmelere Dahil Kıymetleri Değerleme**, Ankara, Seçkin Yay., 2002.
- BAHTİYAR Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2012.
- BAKIRCI Aykut, “Tam Bölünme”, **Vergi Dünyası**, Sayı No:257, Ocak 2003
- BİLGE Mehmet Emin, “Anonim Şirketin Sona ermesi ve Tasfiyesi”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt No: .XVI, Sayı No: 3-4, 2012.
- BİLGİLİ Fatih-Demirkapı Ertan, **Şirketler Hukuku**, 9. Baskı, Bursa, Dora Yay., 2013.
- DOĞRUSÖZ Bumin, “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi-I (Tam Bölünme)”, **Yaklaşım**, Sayı No: 107, Kasım 2001.
- DOĞRUSÖZ, Bumin “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi-II (Kısmi Bölünme)”, **Yaklaşım**, Sayı No: 108, Aralık 2001.
- ÇAMOĞLU Ersin, Poroy Reha, Tekinalp Ünal, **Ortaklıklar Hukuku-I**, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık Yay., 2013.
- KAVAK, Ahmet **Açıklamalı Kurumlar Vergisi Kanunu**, İstanbul, 2010.
- KAVAK Ahmet, **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye; Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri**, 2. Baskı, Ankara, Maliye ve Hukuk Yay., 2009.
- KÖKBUDAK Atike Ayşe, “Anonim Şirketlerde Bölünme”, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- MAÇ Mehmet, ”Şirketlerin Tam Bölünme Yoluyla Ortadan Kaldırılmasına İlişkin İki Mukteza ve Uygulama Örnekleri”, **Vergi Dünyası**, Sayı No: 328, Aralık 2008.
- MAÇ Mehmet, “Tam ve Kısmi Bölünmede KDV, Zarar Mahsup, Amortisman ve Yatırım İndirimi Haklarının Devri”, **Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog**, Sayı No: 261, Ocak 2010.
- MERİÇ Baki, **Ticari ve Mali Bilançolarda İşletmeye Dahil İktisadi Kıymetlerde Değerleme**, İstanbul, Hesap Uzmanları Derneği Yay., 1982.
- NAZALI Ersin, **Kurumlar Vergisi Açısından Anonim Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme ve Bölünme İşlemleri**, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yay., 2008.
- ÖZBALCI Yılmaz, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Oluş-Özbalcı Mali Hukuk Bürosu Yay., Föyvolant yayın, Eylül 2010.
- ŞAHİN H. Kürşat, “Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı No: 158, Kasım 2001.

-
- ŞENYÜZ Doğan, Yüce Mehmet, Gerçek Adnan, **Türk Vergi Sistemi**, 11.Baskı, Bursa, Ekin Yay., 2014.
- TAN Mustafa, **Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Bölünme**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2010
- TARAKÇI Hızır, **Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk Ticaret Kanunu Açısından Kurumalarda Sona Erme**, İstanbul, Polaris Yay., 2003.
- TEKİN Cem, Kartaloğlu Emre, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, 2. Baskı, İstanbul, Denetim Turkey Yay., 2010.
- ULUSOY Metin, **Birleşme, Devir, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Yaklaşım Yay., 2004.
- UYSAL Ali, Eroğlu Nurettin, **Açıklamalı ve Örnekli Kurumlar Vergisi Kanunu**, 2. Baskı, Ankara, 2008.
- ÜREL Gürol, **Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması**, Ankara, 2. Baskı, Maliye ve Hukuk Yay., 2007.
- ÜREL Gürol, **Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yay., 2008.
- VURAL İrfan, **Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu**, İstanbul, Gelirler Kontrolörleri Derneği Yay., 2009.
- YILDIRIM Ali Haydar, Kolatoğlu Olcay, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu- Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi**, Ankara, Yaklaşım Yay., 2003.